

своєрідного синтаксису і смислового строю у інші структурні форми, притаманні лише зовнішньому мовленню [3]. Отже, для ефективного розвитку вербальних здібностей молоді необхідним є створення такого навчально-виховного середовища, яке сприятиме активізації внутрішнього мовлення та розгортанню мовленнєвої діяльності, що, в свою чергу, прискорить розвиток мовленнєвого інтелекту.

Зауважимо, що теоретичний аналіз психолого-педагогічних підходів до розвитку та корекції інтелектуальних здібностей молоді засвідчив, що цей напрямок психологічної та педагогічної наук є мало розробленим, на що вказує недостатність необхідних програм навчально-виховної спрямованості, що мали б на меті активізацію інтелектуального потенціалу студентської молоді (особливо у сукупності таких напрямків, як рефлексивний, прогностичний та вербальний).

В цілому, ґрунтуючись на аналізі розглянутих наукових досліджень, ми визначили наступні умови психолого-педагогічного впливу, які сприятимуть найбільш ефективному процесу розвитку та корекції інтелектуальних здібностей студентської молоді: 1) створення та реалізація корекційно-розвивального тренінгу згідно з чітким концептуальним розумінням його призначення, ролі та базисної ідеї; 2) активна позиція студентської молоді щодо розвитку власних інтелектуальних здібностей; 3) висока мотивація та емоційна налаштованість на зміни; 4) позитивна емоційна атмосфера тренування; 5) когнітивно-емоційна включеність молоді у процес тренування; 6) урахування вікових особливостей інтелектуального розвитку студентської молоді; 7) комплексний підхід, цілеспрямованість та послідовність корекційно-розвиваючого впливу на інтелектуальні здібності молоді.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ми виділили основні психолого-педагогічні умови ефективної корекційно-розвивальної роботи психолога (педагога), спрямованої на вдосконалення інтелектуальних здібностей студентської молоді на таких рівнях, як прогностичні, рефлексивні та вербальні здібності. Перспективою подальших досліджень є розробка корекційно-розвивального тренінгу, що буде спрямований на активізацію інтелектуального потенціалу і розширення інтелектуальних можливостей студентської молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бизяева А.А. *Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия* - Псков: ПГПИ им. С.М. Кирова, 2004. - 216 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб./Ю.В.Скрипченко, Л.В.Долінська, З.В.Огороднійчук та ін. 3-тє вид., випр. і доп. – К.:Каравела, 2012. – 400 с.
3. Вьютский Л. С. *Мышление и речь*. Изд. 5, испр. — Издательство "Лабиринт", М., 1999. — 352 с.
4. Зимняя И.А. *Способ формирования и формулирования мысли как реальность языкового сознания // Язык и сознание: парадоксальная рациональность* /Под ред. Н.В. Уфимцева. М.: Институт языкознания РАН, 1993, 174 с.
5. Регуш Л.А. *Психология прогнозирования: успехи в познании будущего*. – СПб., Речь, - 2003. – 352 с.
6. Холодная М.А. *Психология интеллекта: парадоксы исследования*. 2-е изд., перераб. и доп. — СПб.: Питер, 2002. — 272 с.

УДК 159.953.5:376.68

Першина А.В.

МЕТОДОЛОГІЯ ДІАГНОСТИКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ ДО НАВЧАННЯ У ВНЗ ІНШОЇ КРАЇНИ

В статтє проанализированы подходы к проведению диагностики психологической адаптации студентов-иностранцев к обучению в высших учебных заведениях других стран.

Проблема адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах чужої країни дуже актуальна як складова проблеми отримання вищої освіти в цілому. У світовому просторі над цим питанням дискутують багато років, адже навчання за межами рідної країни завжди вважалося престижним та перспективним. Тому і проблема адаптації завжди існувала.

Існування низки труднощів: 1) мовний бар'єр, виникаючий через лінгвістичні та паралінгвістичні тонкощі, притаманні мовній традиції приймаючої країни; 2) «зміна культурного механізму», адже студент постійно розривається між новим культурним середовищем, в якому він опинився, та власними культурними цінностями, які він наслідував і набував на протязі свого життя; 3) зміщення центру підтримки від звичних родини, сусідів і друзів на нове соціальне середовище, де на нього дивляться як на представника чужої культури чи як на небажаного прибульця; 4) багатогранна відповідальність перед родиною, спонсором чи державою, чи іншими органами, які могли надати фінансову підтримку здобуття вищої освіти закордоном, ну і звісно перед самим собою.

Протягом багатьох років вчені різних країн намагалися винайти ефективну та надійну індивідуальну міру, яка б прогнозувала міжкультурне пристосування, за багатьох причин. По-перше, коли вчені концентрують увагу на змінних культурного або специфічного змісту, таких як знання культури країни перебування, в такому випадку практично неможливо визначити ефективну міру, бо це вимагає оцінки знань про цю країну, що є особливим для кожної окремої культури, а також необхідно б було припустити існування даного знання, яке ще й до того торкалося б різних сфер певної культури. За таким же принципом можна було б оцінити знання культурних стереотипів. (Matsumoto, 2004)

Іншим фактором, який не дозволив виокремити ефективну та індивідуальну міру, стала відсутність структурування найважливіших компонентів процесу адаптації. Ідентифікація окремих психологічних ключових змінних для процесу міжкультурної адаптації полегшує вирішення проблеми спеціального знання окремої культури, а також дає перспективи виокремлення певного потенціалу міжкультурного пристосування як функціональної складової індивідуальних психологічних можливостей особистості. У цьому випадку, потенціал міжкультурного пристосування не залежить від знання студентів культури приймаючої країни чи від їх відношення до культури цієї країни, чи від рівня володіння мовою країни тимчасового проживання. Таким чином, здатність пристосування має більш широкий спектр ніж просто знання чи усвідомлення перебування у іншому культурному суспільстві. (Babiker, I.E., Cox, J.L., & Miller, P., 1980)

Matsumoto, LeRoux, Bernhard, Gray (Matsumoto, D., LeRoux, A.J., Bernhard, R., & Gray, H., 2004) розробили власний метод виміру різниці потенціалу міжкультурного пристосування індивіду, яка базується на структуруванні окремих факторів, попередньо виділених ключовими у процесі міжкультурного пристосування. Вчені дослідили такі фактори як регуляція емоцій, критичне мислення, відкритість/ гнучкість, почуття міжособистісної безпеки, емоційне налаштування щодо традиційного мислення, терпимість щодо двозначності сприйняття, та емпатію. Для дослідження скористалися «Особистісним опитувальником Айзенка», «шкалою депресії Бека», «шкалою ситуативної тривожності», «статерольовим опитувальником Бема», «багатофазовим особистісним опитувальником», розробленим в університеті Міннесоти, «особистісним опитувальником» університету Каліфорнії, «п'яти-факторним особистісним опитувальником (NEO-PI)», «особистісним опитувальником «F-scale»», спрямованим на виявлення авторитарних тенденцій у студентів, «Індексом міжособистісної реакційної здатності» (Davis, 1983). На основі усіх цих методик вище зазначені вчені склали свій опитувальник, який складається із 193 пунктів, з метою спростити процес дослідження і сконцентрувати увагу на головних об'єктах дослідження.

Т.С. Медведська (Т.С. Медведська, 2001), зробивши більший акцент у дослідженні проблеми адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ Росії на міжособистісній, етнічній та соціальній толерантності, вказує на особливу роль внутрішньої позиції студента та індивідуально вибраного стилю поведінки у між культурному суспільстві. Пані Медведська говорить про безсумнівну залежність результату успішної адаптації від наявності у студентів терпимості до культури країни перебування. Т.С. Медведська (Т.С. Медведська, 2001) у своєму дослідженні звернулася до таких методик емпіричного дослідження як: «Опитувальник для виміру толерантності» (В. С. Магун, М. С. Жамкочьян, М.М.Магура), експрес-опитувальник «Індекс толерантності» (Г.У. Солдатова, О. А. Кравцова, О. Е. Хухлаев, Л. А. Шайгерова), особистісний опитувальник «Адаптивність» (Крупнов А.І.)

Jingyun (Jingyun, 2000) досліджував різні демографічні відмінності, які можуть впливати на подолання проблем адаптації студентів у іншій країні, такі як стать, вік, сімейне положення, національність, термін перебування у чужій країні, попередній досвід подорожування закордон та кількість друзів. У опитуванні брали участь студенти представники різних країн, носії різних мов – китайці, японці, корейці та іспанці. У своєму дослідженні вчений не застосовував жодних спеціальних методик, окрім самостійно розробленого, перекладеного на мови представників усіх досліджуваних культурних традицій опитувальника, який містив 40 запитань. А також студенти повинні були відповісти на 6 відкритих запитань стосовно країни їх перебування (в даному випадку – Сполучених Штатів Америки).

Слід звернути увагу на такий уповільнюючий фактор як культурна дистанція, тобто наскільки одна культурна традиція відмінна від іншої. Дослідження підтверджують, що чим більша ця культурна різниця, тим складніше проходить період адаптації й тим більше виникає проблем у студентів, що адаптуються. Babiker, Cox та Miller (Babiker, I.E., Cox, J.L., & Miller, P., 1980) розвивали концепцію культурної дистанції та її впливу на тимчасових мігрантів під час аккультурації та пристосування до чужини. Головною метою дослідження було вироблення певного інструменту виміру відмінності між двома контактуючими культурними традиціями. За основу був покладений соціальний та фізичний фактори. Для цього вченими було спеціально розроблено методіку, яка отримала назву «Індекс Культурної дистанції», а також було застосовано шкалу симптомів Лівінгстона, що являє собою опитувальник, сконцентрований на п'яти життєстверджуючих моментах життя індивіда, які у подальшому вплинули на його самооцінку.

Тривалість перебування у чужій країні багато вчених (Jingyun, 2000; Matsumoto, 2004 та ін) вважають одним із ключових факторів успішності процесу адаптації. Спостереження і дослідження підтверджують, що чим довше індивіди перебувають закордоном, тим спокійніше і рівніше проходить процес адаптації.

Існування певних обмежень: проведення дослідження у режимі он-лайн має ризик того, що деякі респонденти приділяли мало і недостатньо уваги при заповненні тестів і опитувальників; відсутність особистого контакту. Також неможливість опитати усіх студентів іноземців на території певної країни через брак часу як для проведення самої процедури, так і для обробки отриманих результатів; через фізичну неможливість проводити такого масштабного дослідження однією людиною, де як вже прояснилось краще мати особистісний контакт із опитуваними. При особистому тестуванні теж існують деякі фактори: емоційний чи фізичний стан студента-іноземця у період проведення опитування, його особисте відношення до науковця, який проводить опитування, розуміння цілей опитування, змісту питань тестів тощо. Також об'єм тестів та опитувальників теж може впливати на якість отриманих результатів.

Висновки. Дослідження окремо взятої групи студентів-іноземців, що дало б більш глибокі та якісні результати та в подальшому вироблення більш ефективного способу і методу впливу на покращення їх адаптації у чужій країні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Babiker, I.E., Cox, J.L., & Miller, P. *The measurement of cultural distance and its relationship to medical consultations, symptomatology and examination of performance of overseas students at Edinburgh University.* / Babiker, I.E., Cox, J.L., & Miller, P. // *Social Psychiatry*, 15, - 1980. - 109-116.
2. Jingyun, L. *Cross-cultural contact: A study of factors that contribute to culture shock on ESL students' adjustment in the English Language Institute at the University of Tennessee, Knoxville.* / Jingyun, L. //Ph.D., University of Tennessee; 0599). Source: DAI-A 61/02, 2000.
3. Matsumoto, D., LeRoux, A.J., Bernhard, R., & Gray, H. *Personality and behavioral correlates of intercultural adjustment potential.* / Matsumoto, D., LeRoux, A.J., Bernhard, R., & Gray, H. // *International Journal of Intercultural Relations*, 28(3-4), - 2004. - 281-309.
4. Медведська Т.С. Толерантність в контексті психологічної адаптації: іноземні студенти Російського Університету Дружби Народів/ Медведська Т.С.// *Вестник Российского университета дружбы народов. – Серия «Психология и педагогика» - 2001 - №1 – www.rudn.ru*